

Mikkelin kaupunginosaseuroja koskeva lähidemokratiamalli

Lähidemokratiamallin tavoitteet

Mikkelin kaupunginosaseurojen lähidemokratiamallin tavoitteena on tukea kaupunginosaseurojen vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia kaupungin toimintaan ja turvata tiivis yhteydenpito seurojen ja kaupunkiorganisaation välillä. Tavoitteena on myös lähentää kuntalaisia ja kunnan hallintoa toisiinsa ja lisätä kuntalaisten luottamusta hallintoa ja päätöksentekoa kohtaan. Samalla hyödynnetään kuntalaisten kokemusta ja asiantuntemusta asioiden suunnittelussa ja valmistelussa.

Osa mallista koskee myös aluejohtokuntien ja vaikuttamistoimielinten kuten vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston toimintaa. Lähidemokratiamallin avulla kaupunginosaseurojen, aluejohtokuntien ja vaikuttamistoimielinten toiminta kytketään tiiviiksi osaksi asioiden valmistelua.

Lähidemokratiamallia on valmisteltu yhdessä kaupunginosaseurojen kanssa ja malli on tarkoitus pitää joustavana, että sitä voidaan tarvittaessa täydentää, kehittää ja päivittää mahdollisimman yksinkertaisesti. Mallin soveltamisessa otetaan huomioon kaupunginosien ja kaupunginosaseurojen erilaisuus.

Lähidemokratiamalli tukee kaupungin strategiaa ja osallisuussuunnitelmaa.

Kaupungin osallisuusorganisaatio

Osallisuus ja sen tukeminen ja kehittäminen ovat osa kunnan tehtäviä. Osallisuuden tukeminen ja Mikkelin kaupungin kaikkien palvelualueiden vastuulla, mutta osallisuusasiat on Mikkelin kaupunkiorganisaatiossa vastuutettu kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalueelle. Kaupunginosaseurojen näkökulmasta on tärkeää, että yhteydenpito kaupunkiorganisaatioon on vaivatonta ja mutkatonta ja että vastauksia mahdollisiin kysymyksiin ja kehittämisehdotuksiin saadaan nopeasti. Yhteyshenkilönä kaupunkiorganisaation ja kaupunginosaseurojen välillä toimii kansalaisopiston ja osallisuuden nimeämä henkilö.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Kaupunginosaseurojen osallisuutta tukevana ja edistävänä välineinä ja menetelminä käytetään muun muassa kumppanuuspöytätapauksia, asukastupatoimintaa, osallistuvaa budjetointia, kumppanuussopimuksia, kuulemistilaisuuksia ja kyselyitä. Kaupunginosaseuroilta ja kaupunkilaisilta toivotaan ehdotuksia myös muista mahdollisista osallisuutta tukevista toimista.

Kumppanuuspöytä

Kaupunki ottaa osallisuuden ja lähidemokratian kehittämiseksi käyttöön ns. kumppanuuspöydät. Kumppanuuspöytä on samanaikaisesti sekä kehittämistrakenne että osallistumisen malli. Kehittämistrakenteena siinä luodaan löyhä järjestely, jossa eri toimijat pohtivat yhteistuumin tietyn palvelun tai elinympäristöön liittyvän kysymyksen kehittämistarpeita ja etsivät niihin yhdessä ratkaisuja. Täydentävänä osallistumisen mallina kumppanuuspöytä tuo virallisten elinten rinnalle osallistumisen ja vaikuttamisen välineen, jossa kumppaneiden ääni kuuluu. Keskeistä kumppanuussopimuksissa on, että kumppanuuspöydillä ei ole päätöselinten toimivaltaa. Se on vuoropuheluun painottuva keskustelualusta ennen perinteistä päätösprosessia. Kumppanuuspöytien ydin on aito vuorovaikutuksellinen keskustelu

asukkaiden kanssa ennen päätöksentekoa. (Kumppanuuspöydän kuvauksessa on käytetty lähteenä Kuntaliiton julkaisua Kumppanuuspöydän rakennusopas.)

Lähidemokratiamallissa lähdetään siitä, että kaupunki järjestää ainakin kaksi kertaa vuodessa kumppanuuspöydän, johon kutsutaan myös kaupunginosaseurat, aluejohtokunnat ja vaikuttamistoimielimet (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto). Toinen kumppanuuspöytä järjestetään keväällä ja toinen elo-syyskuussa niin, että siellä todettuja asioita voidaan ottaa huomioon seuraavan vuoden talousarvion käsittelyssä. Kumppanuuspöytätilaisuudet ovat kaikille avoimia ja niitä voidaan hyödyntää myös asukasraateina jonkun konkreettisen kysymyksen käsittelyssä.

Asukastuvat ja avoimet kohtaamispaikat

Asukastuvat ovat tiloja, joissa asukkaat voivat kokoontua ja harrastaa. Osana lähidemokratiamallia kaupunki pyrkii mahdollistamaan omien tilojensa käytön asukastoiminnan aktivoimiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi. Näin voidaan luoda edellytyksiä järjestöjen ja kuntalaisten omaehtoiselle toiminnalle. Tilojen käytön ei tarvitse olla vastikkeetonta.

Kumppanuussopimukset ja avustukset

Kaupunki tai joku sen yksikkö voi tarvittaessa tehdä kumppanuussopimuksia kaupunginosaseurojen kanssa. Sopimuksilla voidaan tukea seurojen toimintaa taloudellisesti ja saada vastikkeeksi kaupungin toimintaa ja hyvinvoinnin edistämistä tukevia suoritteita. Uuden lähidemokratiamallin myötä uudistetaan myös kaupungin avustusperiaatteita. Kaupunginosaseurojen vuosivastuksista luovutaan vuoden 2022 alusta lukien ja avustusten painopiste siirretään kohdeavustuksiin, jotka tukevat kaupungin strategiaa, alueen elinvoimaisuutta ja asukkaiden osallistumismahdollisuuksia ja hyvinvointia.

Osallistuva budjetointi

Lähidemokratiamallissa otetaan käyttöön myös osallistuva budjetointi. Osallistuvassa budjetoinnissa kaupunkilaiset saavat tehdä ehdotuksia ja päättää siitä, mihin joku osallistuvaan budjetointiin osoitettu rahasumma käytetään. Osallistuvasta budjetoinnista on kokemuksia eri puolilla Suomea. Mikkelin kaupunki on kokeillut osallistuvaa budjetointia tapauskohtaisesti ja siitä on saatu hyviä kokemuksia, mutta vakiintuneita käytäntöjä ei ole. Lähidemokratiamalli lähtee siitä, että kun kaupunki hyväksyy mallin, se samalla sitoutuu irrottamaan talousarviostaan jonkun kiinteän summan osallistuvaa budjetointia varten. Summan suuruudesta päätetään vuosittain kaupungin talousarviossa. Osallistuvan budjetoinnin käytännöt suunnitellaan erikseen.

Kuulemistilaisuudet ja kyselyt

Osana lähidemokratiaa voidaan järjestää myös asukkaiden kuulemistilaisuuksia tai tehdä asukaskyselyitä joko niin, että ne koskevat koko kaupunkia tai jotakin erillistä aluetta tai aihepiiriä. Lisäksi kaupunki ottaa viestinnän kehittämisessä huomioon mahdollisen kuntalaisapplikaation kehittämisen ja käyttöönoton. Applikaatiolla voitaisiin tukea kaksisuuntaista vuorovaikutusta kaupunkiorganisaation ja kaupunkilaisten välillä. Lähidemokratiamallissa ei oteta kantaa applikaation toiminnallisuuksiin, vaan ne suunnitellaan erikseen. Kaupunginosaseurat vastaavat itse keskinäisestä viestinnästään ja yhteydenpidostaan.

Muut osallisuuden välineet ja menetelmät

Osallisuutta voidaan tukea myös muilla kuin tässä mallissa erikseen mainituilla keinoilla. Kaupunginosaseurat ja niiden edustajat ja yksittäiset kuntalaiset voivat tehdä kaupungille aloitteita ja kehittämisehdotuksia aivan kuten tähänkin saakka. Kaupunginosaseuroissa voidaan esimerkiksi koordinoida lähidemokratian kehittämistä. On tärkeää, että kaupunginosaseurat ja kaupunkilaiset itse ovat aktiivisia uusien osallisuutta tukevien ja kehittävien toimien ideoinnissa.

Lähidemokratiamallin seuranta ja kehittäminen

Lähidemokratiamallin toteutumista ja toimivuutta seurataan tiiviisti yhdessä kaupunginosaseurojen kanssa. Lisäksi otetaan käyttöön osallisuusindikaattori, jolla voidaan mitata kaupunkilaisten kokemusta osallisuuden toteutumisesta.

Mallia täydennetään, muokataan ja päivitetään tarpeen mukaan. Mallin toimivuutta ja päivittämistarvetta voidaan käsitellä muun muassa kumppanuuspöytätilaisuuksissa.